

שיחת מו"ר ראש הישיבה
הרה"ג יעקב שפירא שליט"א
פרשת בחוקותי
שנה עשירית ה'תשע"ט

"רץ כצבי וגיבור כארי"

ה' אמר לאברהם "לך לך אל הארץ אשר אראך", אומר שם רש"י, לתת לו שכר על כל פסיעה ופסיעה. וכי היה צריך לפתות אותו? וגם אם נניח שצריך, אם הוא לא היה מקבל שכר על כל פסיעה ופסיעה אלא רק מקבל את א"י- זהו לא שכר מספיק גדול? צריך דווקא שכר על כל פסיעה ופסיעה? ידוע בעולם פשט מאוד נכון על השאלה הזו. לפעמים ההליכה היא היכי תמצא, היא נועדה רק כדי להגיע למקום מסוים. אולם יש פעמים בהם ההליכה היא לא היכי תמצא, היא העיקר. כאשר אדם הולך לטיול- המטרה היא עצם ההליכה, עצם ההליכה היא גם חלק מההנאה בטיול. אומר הקב"ה לאברהם, אני רוצה שתגיע לא"י, אבל ההליכה לא"י היא לא היכי תמצא, היא עצמה מעשה של מצווה.

יש לפעמים הליכה בזריזות, במידת הזריזות, שאפשר לפרש שהיא טובה כיוון ש'זריזים מקדימים למצוות', כדי לקיים את המצווה כמה שיותר מוקדם. לכן אומרת הגמרא בברכות, זה לא תמיד נכון. יש מקומות שעצם הזריזות היא המדרגה בפני עצמה. נכון שכתוצאה ממנה גם המצווה תיעשה יותר מוקדם, אולם בעצם ההליכה, בעצם הזריזות, זה דבר שהוא עיקרון חשוב בפני עצמו. על זה אומרת הגמרא בברכות, מה שכנע את רב זירא שמותר דבר שנראה כחילול שבת, הליכה מהירה מידי, מהפסוק "נרדפה לדעת את ה'" ניתן ללמוד שהתוצאה היא החשובה, אבל עצם ההליכה, היא לא מעשה של מצווה, ומי אמר שהוא מותר בשבת. אבל אחרי שאני לומד מהפסוק "אחרי ה' ילכו כארי ישאג", שעצם ההליכה היא צריכה להיות הליכה כמו של אריה. הליכה שלו היא לא הליכה בגלל שהוא רוצה ללכת למקום אחר יותר מוקדם, אלא עצם ההליכה, זריזות, היא מעלה בפני עצמה.

המסילת ישרים בפרק ו' כשהוא מביא את מעלת הזריזות, הוא אומר שזו מעלה שנשתבחו בה המלאכים שנאמר "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק". ועליהם נאמר "גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו". זאת אומרת, אין אצלם שום דבר שהם מתמהמהים בו, מידת הזריזות היא בטבע אצלם. אומר המסילת ישרים, מהם, אע"פ שאדם הוא לא כמו מלאך, הוא צריך ללמוד מהם את מידת הזריזות שתהיה אצלו בטבע. וכך אומר בתחילת השו"ע, "יתגבר כארי". כותב הרב במצוות ראי"ה (סימן א' בשו"ע), מגוע הדוגמאות הם אריה וצבי וכדו' מפני שאצלם הדברים הללו הם בטבע. הזריזות של הצבי, והגבורה של הארי הם בטבע.

"כרע רבץ כארי", אומר השפ"א שם בפרשת בלק, הגבורה של הארי היא גם במקום שהוא כרע רבץ. אל תחשוב שהגבורה שלו מתבטאת רק כשהוא קופץ על מישהו, גם כשהוא במנוחה הוא גיבור. זה אצלו במהות. אומר הרב, בלי להביא את השפ"א, שזהו הפירוש הו' רץ כצבי וגיבור כארי, הכוונה היא שזה יהיה לך משהו בטבע. אל תעשה את זה רק בגלל שכתוב בספר לעשות

"שתהיו עמלים בתורה"

"אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם". ידועים דברי רש"י, "אם בחוקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה". לא מדובר על קיום המצוות, מדובר על עמלה של תורה. צריך להבין כיצד הפירוש הזה נכנס במילים "אם בחקתי תלכו". מה הדגש המיוחד כאן על עמל התורה? כותב הרב במאמרי ראי"ה (עמוד 82), כשכתוב בהרבה מקומות לשון של הליכה, הכוונה היא לכך שאדם צריך להוציא את הכוחות שלו מן הכוח אל הפועל. לא מדובר רק על הליכה פיזית אלא על הליכה רוחנית, "זהו עניין הלכה, כי הליכה הוא עניין יציאה מן הכוח אל הפועל. על כן נקראו פרטי הנהגות התורה בשם הלכות, והמה באמת הליכות עולם". להוציא אל הפועל כל מיני הדרכות זה נקרא הליכה. לכו בנים שמעו לי הכוונה היא תעשו את מה שאתם עושים, תוציאו מן הכוח אל הפועל על פי מה ששמעתם. "אם בחקתי תלכו הכוונה היא לא רק על שמירת המצוות אלא על עמלה של תורה, מפני שההוצאה מן הכוח אל הפועל של היכולות והכוחות של האדם מתבטאת בכך שהוא עמל על התורה.

ודווקא עמל התורה הוא זה שמבטא את הוצאת הכוחות אל הפועל. הגמרא בברכות (ו:) אומרת שאדם לא יפסיע פסיעה גסה בזמן שהוא יוצא מפני הכנסת, אולם בכניסה לבית הכנסת מצווה לרוץ. אדם שרץ בערב שבת בשביל הכנות שבת, והזיק- כתוב שהוא פטור. הוא לא רץ בשביל להזיק אלא בגלל שהוא ממהר לעשות הכנות לשבת. שאלתי פעם את הרב ישראל מה הדין אם הוא רץ לבית הכנסת, הוא יהיה פטור אם הוא הזיק כשהוא רץ? הוא אמר לי, מה פתאום, שיקום יותר מוקדם... אולם בערב שבת אין זמן, הזמן לחוץ. הגמרא לומדת שצריך לרוץ לבית הכנסת מכך שנאמר "נדעה נרדפה לדעת את ה'". אומרת הגמרא בהמשך, "אמר רבי זירא: מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דקא רהטי לפרקא בשבתא, אמינא קא מחליין רבנן שבתא. כיון דשמענא להא דרבי תנחום א"ר יהושע בן לוי לעולם ירוץ אדם לדבר הלכה ואפילו בשבת שנאמר 'אחרי ה' ילכו כאריה ישאג וגו'', אנא נמי רהיטנא". בתחילה חשבתי שיש בזה משום חילול שבת, עד ששמעתי את דברי ר' תנחום, ומאז אף אני רץ.

שואל המהרש"א ועוד מפרשים שם, הרי הגמרא אמרה שללכת לבית הכנסת יש מצווה שנלמדת מהפסוק 'נדעה נרדפה לדעת את ה'', מפסוק זה עצמו ניתן ללמוד שיש גם עניין לרוץ לשמוע דבר הלכה אפילו בשבת. מדוע כדי להתיר ריצה לדבר הלכה בשבת צריך את הפסוק "אחרי ה' ילכו כארי ישאג"? מהו ההבדל בין הפסוקים?

כך וכך אלא שזה יהיה בטבע. "אם בחקתי תלכו", "אחרי ה' ילכו כארי ישאג". שההליכה היא תהיה משהו בטבע. שההליכה תהיה מדרגה בפני עצמה, כמו מידת הזריזות ולא רק כדי להגיע יותר מוקדם למשהו מסוים. איפה בא לידי ביטוי העניין הזה, בעמלה של תורה. לולי עמלה של תורה באופן טבעי האדם היה לומד בשביל התוצאה, בשביל התעודה. הוא רק נשא אישה והוא כבר חושב שהוא צריך ללמוד הלכה, להוציא סמיכה. עם הארץ הוא יישאר, אבל יש לו תעודה. לא שאני מזלזל בתעודה, אבל העמל הוא העיקר. בלי עמל אין כלום. הלימוד לא נהפך לקניין בנפש, לא נהפך לחלק ממנו. בזמן שהלימוד והעמל הופכים להיות מטרה בפני עצמם, מלבד מה שהוא מביא אותו אל אותה תכלית שבעזרת ה' הוא יגיע אליה, יש לו גם קניין עצמי של התורה.

מהי מעלת העמל? האם בגלל ויתור על עניינים אחרים? הרי זה שייך בכל המצוות שלפונם צערא אגרא? טוב אחת בצער ממאה שלא בצער וכו'. צ"ל שיש דגש מיוחד בנוגע לתורה. ומבואר באו"ח ה'ק' עה"פ, "ולא ראה עמל בישראל", שעוסקים בתורה ואינם מרגישים שזה להם לעמל, אלא אדרבה זה כאדם המשתעשע וכו'. זאת אומרת שלפונם צערא אגרא שייך לגבי השכר, ואילו עמל התורה הוא צורך עצם הלימוד. ואדרבה, עדיף שיבואו לידי הנאה מן התורה.

ובתורתו יהגה יומם ולילה. אמרו חז"ל במסכת ע"ז (י"ט). כפרש"י שם, משעמל בה היא נקראת תורתו. ולא מדובר על ההתמדה גרידא, אלא על העמל של העיון, שהופך ע"י העמל את הכל לתורה דלילה. וראיתי שכך מפרש במהר"ל בגור אריה ויקרא (כא, ג) וז"ל "הליכה היא שאדם הולך ממקום למקום, כן יהיה עמל התורה **להעמיק** בה תמיד יותר ממה שהעמיק בה קודם, וזה נקרא הליכה, ע"ש.

ועיין שו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סימן ל"ד), מה שנקרא תורתו, אינו מה שלמד מרבו ומספרים, אלא רק כשמבין בעצמו מה שלמד, ע"ש. וע"ע שו"ת תשובה מאהבה (לנכד הנודע ביהודה) ח"א סימן קע"ד, על צדיקים שלא צוו שלא להספיד, שלא החזיקו עצמן שיעזבו בתורה כ"כ שתהא נקראת על שמם, שיכולים למחול על כבוד התורה.

ובשדי חמד (מערכת כ' כלל קנ"ז אות י"ט) בשם זית רענן למגן אברהם, שחכם בעל שמועות שאינו מחדש אינו יכול למחול על כבודו. וכ"כ ברכי יוסף יו"ד רמ"ו אות כ"א. אולם מחידושי מהרי"ט בקידושין (לג) חולק על כך, שיש כיבוד מדין והדרת פני זקן אפילו בעל שמועות ותלמודו בידו, כספר תורה. ויש גברא רבא שהוא מורה הוראה ויודע לפרש התורה והוא נלמד מאת ה' אלוהיך תירא לרבות ת"ח וזה עדיף מס"ת ואכמ"ל.

"ואכלתם ישן נושן"

את אותו רעיון כותב השפ"א בפרשת השבוע (שנת תרל"ח). "ואכלתם ישן נושן", הגמרא בברכות אומרת, מה הפירוש 'אם שמוע תשמע לקול ה' אלוהיך', אם שמוע בישן תשמע בחדש. אומר השפ"א, זה מה שהתורה פה אומרת, ששכר העמל בתורה יהיה "ואכלתם ישן נושן". מה הפירוש, הרי ודאי שהאוכל החדש עדיף?

אדם שרואה שיש חדשות אמיתיות עכשיו, הרי בדר"כ החדשות חוזרות, רק קוראים להן חדשות... אולם בזמן שיש חדשות שהן באמת חדשות- זה מסקרן אותו יותר. אם יצא משהו חדש לשוק, נניח ספר, אם הוא סקרן- זה ודאי צריך לסקרן אותו, זה משהו חדש. אבל כך האדם יכול להתחשב רק

במה שחדש. אומר השפ"א, הכי נכון שיהיה האדם מתפעל ע"י ידיעת האמת, ולא יצטרך להתעורר להתפעל רק ע"י השגת חדשות. והוא סימן אמת. מי שרוצה כל הזמן רק אטרקציה חדשה, כל הזמן לגרד מתחת לפני השטח משהו חדש שיגרה אותו, שיהווה לו איזה אתגר- הוא לא יודע להעריך את מה שיש לו. את זה באה התורה לאפוקי, אומר השפ"א.

השכר הכי נכון לאדם זה שהוא יודע לשמוח ולהנות לא רק מגירוי חדש. אלא גם אם יש משהו חדש, הוא יראה כמה שהוא טמון בתוך הישן. לפני הגילוי של החדש הוא לא שם לב לדברים הללו שבעצם טמונים בתוך הישן. נראה לו שחמישים שנה הוא כבר יודע את התוס' הזה, אבל רק ע"י עמלה של תורה הוא יגלה עכשיו בתוך אותו תוס' שנדמה לו שהוא מכיר, אוצרות כאלה שהוא בכלל לא חשב שיכול להאמין שזה כבר קיים במה שהוא כבר לומד. אומר השפ"א זה הדרגה הכי גדולה של הברכה. ואכלתם ישן נושן, לא הכוונה שלא יהיה טרי, אלא בדיוק להפך, שנגלה את הכל בתוך הקיים, בתוך הישן. שלא נצטרך לאיזה גירויים מבחוץ, תשמע הגיע עכשיו איזה דרשן כזה, בוא נלך לשמוע אותו.

עיקר הברכות של פרשת בחקתי הן השכר שמגיע לאדם באמצעות העמל, כשהוא רואה את העמל כתכלית בפני עצמו. ולעומת זה הקללות. נ"ש סיפור, שערי סיפורים לא ננעלו. אברך אחד נכנס בפרשת בחקתי לשיטבלאך. חיפשו מישהו שיעלה לקללות, יש כאלה שלא רוצים. יש מקומות שקוראים את התוכחה בלי ברכות, זה לא בסדר, זה חלק מהתורה! היה אחד שהתנדב לעלות לתורה בפרשת בחקתי, וכמוכן אחרי שהוא עלה הגבאי עשה לו את המי שבירך לעולה לתורה ואחרי זה עשו לו מי שבירך שכל הקהל מברכים אותו בכל מכל כל וכל מילי דמיטב וכו'. אחרי כמה חודשים הוא זכה במשרת ניהול בחברה גדולה. הוא הגיע לסטיפלר לספר לו מה הכח של אדם שעולה לתורה גם במקום שאחרים לא רוצים לעלות ושהשכר שמברכים אותו, הברכה מתקיימת. אמר לו הסטיפלר, כל הקללות התקיימו! עד עכשיו ישבת ולמדת, אתה אומר שבגלל המי שבירך של הגבאי שעלית בתוכחה עכשיו נהפך לעשיר, סוחר גדול ועזבת את הלימוד. התוכחה התקיימה, לא הברכה. תלוי בנקודת המוצא של הבן אדם, זה מה שאמר הסטיפלר באופן טבעי. מה הברכה ומה הקללה. סיפור נפלא מאוד].

אומר השפ"א, ואכלתם ישן נושן. אנחנו נגלה באמת מהי הברכה. את הברכה לא נצטרך תמיד עם גירויים מבחוץ, הכל נמצא בפנים. מתי? כשאנחנו יודעים להעריך את מה שנמצא בפנים.

"ולא יכלו לשתות מים ממרה, כי מרים הם"

בירושלמי או במדרש מובא סיפור בשם רשב"י. שהיה זוג שלא היה להם ילדים. והם באו לקבל ברכה מרשב"י. אמר להם רשב"י, כשהתחתנתם עשיתם סעודה שמחה. אם אתם אחרי עשר שנים רוצים להיפרד תעשו סעודת פרידה. ובאותה סעודה, אמר לה החתן, לפני שאת הולכת לבית אביך, תיקחי מהבית שלך את החפץ שהכי חשוב לך. עשו סעודה גדולה, ככה רשב"י אמר. ובאותה סעודה האישה דאגה שישקו את הבעל שיהיה שיכור. והגיעה חברת הובלות ולקחה את הבעל לבית אביה. כשהבעל התעורר בבוקר הוא שאל איפה אני נמצא? אמרה לו האישה, אתה אמרת שאני אקח את החפץ שהכי חשוב לי, אתה החפץ הכי חשוב לי אז אותך לקחתי. והם חזרו לרשב"י לספר לו. אמר להם רשב"י, אם זה מה שהיה, אני אתפלל עליכם שיהיה לכם ילדים, וכך היה. שואלים כל המפרשים, לרשב"י יש כוח של תפילה עצום. יכולני לפטור את כל העולם מן הדין, כך אמר

התכלית היא מנועה מחק האדם וציורו, ע"כ זאת היא שלימותו, חבת הקודש של העבודה המביאתו להשתלם יותר. ע"כ כל עבודה, תהי' קרובה או רחוקה, היא חביבה לו בנעימה קדושה. אמנם הסובר כי רק לתכלית המשוער לו בבאו ישיג מנוחתו, הוא טועה במהות התכלית שהוא חושב שהוא הדבר שמצייר הוא בדמיונו מצד היותו רחוק ממנו, ולא יבין שבבאו אליו יושקף לו עוד חוג גדול של תכלית יותר נשגבה, עד שיחכם להשכיל כי אמתת התכלית הראויה שימצא ממנה עונג ומנוחה היא העבודה וההשתלמות".

אומרת התורה, "אם בחקתי תלכו", הכוונה היא, להעריך שגם ההליכה שהיא תמיד נראית אמצעי, העמל. למה לא שנכנס לשיעור עם דף מסוכם עם כל ששת השיטות בראשונים וכל הנ"מ ביניהם וכל הראיות. אני אדע את התכלים. על זה אומרים חז"ל, אז האדם מאבד את התענוג שיש לו בעצם העמל. אז האדם מאבד את האם תשמע בישן תשמע בחדש.

"את ה' אלוך תירא"

רבי עקיבא השאיר חמישה תלמידים אחרי שמתו כל העשרים וארבע אלף. בשם העשרים וארבע אלף לא מוזכר שום מימרה בחז"ל. רק בשם חמשת התלמידים של המהדורא בתרא של רבי עקיבא. במה הם היו שונים מהקודמים? "את ה' אלוך תירא, לרבות ת"ח". ר' עקיבא דרש את זה. שמעון העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה. כשבא ל"את ה' אלוך תירא" פירש, עד שבא רבי עקיבא ודרש, את ה' אלוך תירא לרבות ת"ח. מה פירוש עד שבא רבי עקיבא? מקום הניחו לו מן השמיים לדרש את זה? למה לא זיכו את שמעון העמסוני? כך שואל בספר בן יהוידע. הפירוש הוא לכאורה מפני שרבי עקיבא ידע מה עבר על התלמידים שלו. הוא ידע שהמידה שהייתה חסרה להם זה את ה' אלוך תירא לרבות ת"ח.

הרב חרל"פ מפרש במעייני הישועה בפרקי אבות, שאת ה' אלוך תירא לרבות ת"ח זה לא רק בא לומר שיש מורא מת"ח. אלא שא"א להגיע לאת ה' אלוך תירא, אם זה לא עובר דרך לרבות ת"ח. רק אישיות כמו רבי עקיבא, עד שבא רבי עקיבא הכוונה היא בעצם האישיות שלו. והוא הראה לכולם שהדרשה הזו היא נכונה. תשימו לב שבפרקי אבות כל מימרא חוץ מכמה מימרות בודדות, מקפידים לומר מי אמר את זה, למה? מפני שבעיניי מידות האישיות של האדם בעצם, הוא היה אומר, הכוונה היא שהמהות שלו מעידה על הדבר הזה. "עד שבא רבי עקיבא", זו הייתה האישיות שלו.

"תחילת תשמישי לפני חכמים"

רבי עקיבא כשהיה עם הארץ אמר מי ייתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור. היה אצלו תהליך עד שהוא הבין שצריך לרבות ת"ח. מתי הוא גילה את זה? אומר התוס' במסכת כתובות (דף יז), אמר רבי עקיבא, תחילת שימושי לפני חכמים. איך ידעתי שצריך לשמש חכמים? בגלל שפעם אחת הייתי מהלך בדרך, ומצאתי מת מצווה ונשאתי אותו על הכתף כדי להביא אותו לקבורה. וכשבאתי לפני רבותי, רבי אליעזר ורבי יהושע, שהיו רבותיו של רבי עקיבא, אמרו לי, על כל פסיעה ופסיעה שנטלת את המת הזה אתה חייב מיתה. מדוע? שלא ידעת את ההלכה שמת מצווה קנה מקומו. לא מטלטלים אותו סתם. כל הנהגים במלחמות שקברו אותם באופן זמני, בסיני ובמקומות אחרים היו צריכים אח"כ לעשות את הכל ע"פ היתר של ב"ד מתי לפנות ואיך לפנות, מפני שמת מצווה קנה מקומו. אומר רבי עקיבא זה היה התשנית, מכאן אני למדתי שצריך שימוש ת"ח.

רשב"י במסכת סוכה. מדוע הוא לא התפלל עליהם מיד? למה היה צריך לעשות את כל הסיבוב הזה?

יש כאלה שרוצים לומר שאדם צריך קודם כל מצידו לעשות מאמץ ורק אח"כ מועיל התפילה. צריך לעשות השתדלות. קצת קשה הפירוש הזה, וכי עשר שנים הם לא עשו השתדלות. מתחילים לעשות השתדלות אחרי עשר שנים? ראיתי באחד הספרים שאמר אחרת. אתה מתפלל לקב"ה, בגלל שחסר לך. אם אתה יודע להעריך את מה שכן יש לך, אז הקב"ה יוסיף על מה שיש לך. אבל מי שאומר הכל שחור, הכל לא שווה כלום, איפה שאני מסתכל ימינה ושמאלה, הבט ימין וראה, הכל לא הולך לי. הוא לא רואה שום דבר טוב במה שיש לו, הוא לא יודע להעריך כלום- לא מועילה לו התפילה. זה מה שרשב"י אמר לזוג, על אף המצב, את אמרת לבעלך שהוא הדבר הכי טוב שהיה, במצב כזה התפילה מועילה.

אדם שרואה הכל שחור תפילתו לא מקובלת. "ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם". אומר הרב"ה מקוצק, לא המים היו מרים אלא שהם היו מרים. אז כל מה שנכנס לפה הוא מר, אז לא יכלו לשתות מים. אם אדם יודע להעריך את מה שהוא עושה, הוא לא מחפש רק את התכלים- אם שמוע בישן תשמע בחדש.

"אל יפסיע פסיעה גסה"

לא שלא יהיה דברים חדשים, הוא יגלה גם את החדש שיש בתוך הישן. הוא יודע שיש בישראל מסורת. הוא יודע שאנחנו לא אלה שמציינים שיטות חדשות, ע"פ מה שתיקנו לנו עד היום אנחנו יכולים להתקדם הלאה. ולא מליבי אני אומר, בפרק שישי במסכת ברכות הגמרא אומרת שלא יפה לת"ח שמפסיע פסיעה גסה. "תנו רבנן שישה דברים גנאי הם לת"ח... וי"א אל יפסיע פסיעה גסה". מסבירה הגמרא, "דאמר מר פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עינו של אדם. מאי תקנתיה? שיקפיד על קידוש...".

אומר הרב בעין איה, "האדם הבלתי שלם בשכלו ומדותיו ולא קנה דעת את ד' על מדה נכונה בנפשו, יהי' בנפשו רב המרחק בין התכלית להאמצעים, עד שאם ישא נפשו לאיזה תכלית תהיה כל מערכת האמצעים עליו למשא כבד, ותקצר נפשו מסבלם, וימהר בהם בחפזון נמרץ ונפשו לא תדע שלו. כי אם הומה הוא אל קיבוץ ההון, הנה ישים תכליתו בקיבוץ איזה סכום שמתאוה, יאבה לחתור בכל עז להגיע אל תכליתו, והעסק באמצעים יהיה לו לדבר שבא לו שלא ברצונו. ממצב נפשי כזה בא גם בתנועות הגוף פסיעה גסה, שנפשו המורגלת לבלתי מצא חפץ בעסק האמצעים, מורגלת היא ג"כ לצייר כל מטרה בסגנון כזה בערכם של האמצעים, ע"כ ייגע את עצמו להפסיעה פסיעה גסה כדי להסיר מעליו עסק האמצעים. אמנם האיש השלם, שיוודע אמיתת מציאותו באשר הוא אדם מצטרך אל המון פעולות, יכיר בכולם תכלית נשגבה, והוא העסק בההבאה את עצמו אל שלימות נפשי וכל מין שלימות. כי העסק והעבודה שהוא פועל על מהלך השלימות ראוי שיהי' חביב ורצוי אל האדם מצד עצמו, ע"כ הוא מוצא תמיד מנוחה בכל פעולותיו... ע"כ הפסיעה הגסה היא גנאי לת"ח, אם שאינה כדאי להיות גנאי לע"ה, שבאמת לפי השקיעה הבהמית שאפשר להמצא בחק ע"ה, היא הגנה נאותה מה שעכ"פ מרגיש הוא בפנימיות נפשו שהתקשרו אל התשוקות הבהמיות מצד עצמן אין זה מטרה אנושית, ולהגיע למדרגה הגבוהה שתתישב נפשו בעסק האמצעים מצד שהוא צועד אל התכלית זאת אינה ביכולתו. ע"כ העדר המנוחה בעסק האמצעים, שמזה בא מעמד נפשי המביא ג"כ לידי פסיעה גסה, אינו גנאי לו כפי מדת השכלתו. אמנם הדעה הברורה שהשגת אמתת

באתם, חזרו למערכתכם. אח"כ הם יצאו וראו אנשים שהולכים עם הדסים של שבת, אחד כנגד שמור ואחד כנגד זכור. מה הפשט כאן? אומר הרב שם בעין איה, זו הייתה תביעה משמים על רשב"י, אתה כ"כ הרבה שנים יושב במערה ולומד ואתה רואה שהתורה לא משפיעה על המציאות? אתה לא יכול להעלות עם התורה שלך את מה שיש במציאות שאדם זורע וחורש? סימן שאתה צריך להשתלם עוד יותר בתורה כדי שתגיע לדרגה הזאת. ואז הם יצאו להיות בני עליה לפי הדרגה של התניא.

"נעשה אדם נאמר בעבורך?" בפשטות לכאורה הכוונה שהוא הגיע לשלמות עצומה. כשהקב"ה אמר "נעשה אדם", אתם זוכרים מה רש"י אומר שם. מכאן פתחון פה למינים. אם כתוב בלשון רבים, נעשה אדם, אז יגידו שיש שתי רשויות, לא אחד ברא את העולם אלא שתיים. אז זה לא טוב שכתוב נעשה אדם. אבל אומר רש"י למה בכל זאת הקב"ה כתב בלשון רבים, ללמדך דרך ארץ שיהיה הגדול נמלך בקטן. אז הקב"ה כביכול נמלך בבריאה לעשות את האדם. מה התירוץ פה? עדיין יש חשש שיאמרו שתי רשויות! אלא מה, ללמדך שגדול נמלך בקטן, אז זה שווה שהגדול ימלך בקטן אפילו במקום שיש חשש שהמינים יגידו שיש שתי רשויות.

אומר הרב חרל"פ, במקום שיש הנהגה של דרך ארץ, מידות ישרות, לא יהיה פגם באמונה. אם נדע שזה בגלל גדול צריך להימלך בקטן, כשיש ישרות מידותיות, לא יהיה חשש שיגידו שיש שתי רשויות. פגם באמונה הוא לפעמים נובע מפגם עמוק או דק שיש גם במידות. השכל הישר, המוסר הישר של האדם לא מביא לכפירה. לא מביא לחששות כאלה. אומר הרב חרל"פ זה מה שחז"ל אומרים, וזה הפלא ופלא. נעשה אדם נאמר בעבורך. רשב"י הוא היה הסולת של המידות של רבי עקיבא, שנו מידות. נעשה אדם, הביטוי, נאמר בעבורך. מפני שהוא היה הסמל של הישרות. הוא היה מבני עליה שיכולים להפוך את הדבר הרע, לתקן אותו, לעשות אותו טוב. התניא שם בהמשך אומר שהם בני היכלא דמשיח. תפקידם הוא לתקן את הרע שבעולם ולהפוך את החושך לאור.

הרמב"ן כותב כי התורה שבפרשת בחוקותי מתייחסת לקורות בית ראשון, ואילו בפ' כי תבוא מתייחסת התורה לתקופת בית שני. וביאור העניין, שהרי בית ראשון חרב על שום שלא ברכו בתורה תחילה, זה היה השורש לכל מה שבא אח"כ. וע"כ ההקדמה והתיקון לעניין זה הוא העמל של תורה שמביאה את האדם לחיבובת התורה. וכשיש חביבות התורה הרי אין חשש שלא יברכו עליה, ובפרט שי"א שברכה התורה היא כעין הרכת הנהנין, ומבואר הוא בלבוש, או"ח מ"ז א'. [נז"ש בגמ' בנדרים דף פ"א, ולא הלכו בה – שלא ברכו בתורה תחילה]

בעז"ה שנזכה להיות מבני היכלא דמשיח, תלמידי רבי עקיבא, תלמידי רשב"י ושנהיה בני עליה. שבת שלום!

אומר הרב חרל"פ במעייני הישועה על אורי וישעי, רבי עקיבא אמר כשהייתי עם הארץ אמרתי מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור. מה פירוש שכשהייתי עם הארץ? הכוונה לפני גיל ארבעים שהוא התחיל ללמוד? אומר הרב חרל"פ, אחרי שהוא כבר התחיל ללמוד. אבל הגמרא אומרת שמי שקרא ושנה ולא שימש ת"ח, אז הוא ג"כ בגדר של עם הארץ. אומר רבי עקיבא באותה תקופה שכבר קריתי ושנית, אבל הרי הוא מעיד על עצמו שלקח זמן עד שהוא הבין שצריכים לשמש ת"ח. באותו פרק זמן שהוא עוד לא ידע שצריך לשמש ת"ח, אז הוא היה בגדר של קרא ושנה ולא שימש ת"ח הרי זה עם הארץ. באותו זמן הוא אמר מי יתן לי ת"ח ואנשכנו ת"ח. מפני שלא צריך לשמש ת"ח, מה התועלת שיש מהם, מה הם מתערכים לי בחיים בכלל.

לכן עד שבא רבי עקיבא שהוא "מבשרי אחזה אלו-ה". הוא זה שיכל לדרוש ולא שמעון העמסוני, את ה' אלוֹקֵיךְ תִּירָא לרבות ת"ח. הגמרא אומרת בגיטין (סז.), רשב"י היה תלמידו של רבי עקיבא. והוא אמר שנו מידות, תלמדו את המידות שלי מפני שהמידות שלי זה הסולת של המידות של רבי עקיבא, "תרומות מתרומות מידותיו של ר"ע". מה שחידש רבי עקיבא בבית המדרש השני שלו זה שאין תורה בלי מידות. כמו שאין תורה בלי שימוש ת"ח כי האדם צריך להפוך לכלי כדי שהתורה תשרה בתוכו.

"אם אין דרך אין תורה"

המהר"ח כותב בספר שערי קדושה, למה יש בתורה כל מיני עשה ול"ת, אבל אין כמעט על ענייני מידות? מדוע לא כתוב בתורה לא להתגאות, לא לכעוס כל מיני דברים כאלה? אומר המהר"ח שזה לא חלק מתרי"ג מצוות, אלא זה התשתית שבלי זה התורה לא תשרה עליך. אותו דבר אומר רבינו יונה בפרקי אבות: "אם אין דרך ארץ אין תורה, ר"ל שצריך תחלה לתקן את עצמו במדות. ובזה תשכון התורה עליו שאיננה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מדות טובות לא שילמוד התורה ואחר כך יקח לו המצות כי אי אפשר וזהו כענין שנאמר נעשה ונשמע וכמו שכתבנו".

"נעשה אדם נאמר בעבורך"

בפיוט על רשב"י יש עליו המון שבחים. אחד הביטויים שכתוב עליו "נעשה אדם נאמר בעבורך". מה פירוש? כאילו הוא האדם השלם. הגמרא בסוכה אומרת שרשב"י אמר על עצמו ועל רבי אלעזר בנו. "ראיתי בני עליה והמה מועטים ואם שנים הם, אני ובני הם". מה זה בני עליה? כותב התניא (פרק י), "ראיתי בני עליה והם מועטים", אנשים שיוצאים להפוך את הרע ולהעלות אותו לדרגות גבוהות שהקדושה תשרה שם. זה נקרא בני עליה, אלו היה רשב"י ורבי אלעזר. למה דווקא הם היו? הם ראו אנשים חורשים, וכל מקום שנתנו עיניהם בו, מיד היה נשרף. ויצתה בת קול ואמרה אם להחריב עולמי